

Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışları Önleme Stratejileri

Tarık Korkmaz* - Erkan Gönül* - Hülya Eyigün Odabaşı*

Öz

Sınıf öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını, bu davranışların nedenlerini ve bu davranışları önleme stratejilerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada durum incelemesi yaklaşımı tercih edilmiştir. Araştırmancının çalışma grubunu kamu okullarında görev yapan ve ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen 18 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Bu form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiş, yer yer katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar da yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin en çok güdültü yapma, yalan söyleme, sık şikâyet etme, küfürlü konuşma, alay etme, dikkat eksikliği, inkar etme, akran zorbalığı, kavga etme, saygısızlık, önemseme, derse ilgisizlik ve inatlaşma davranışlarıyla karşılaştıkları ve istenmeyen davranışları önlemek için öğrenciyle konuşma, kural koyma, veliyle görüşme, idareye bildirme, sorumluluk verme, cezalandırma, ödüllendirme, kendini sorgulama ve yok sayma stratejilerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İstenmeyen davranışlar, Önleme stratejileri, Okul, Öğretmen, Öğrenci

Unwanted Student Behaviors Encountered by Primary School Teachers and Strategies to Prevent These Behaviors

Abstract

The case study approach was preferred in this study, which aims to determine the most common undesirable student behaviors encountered by primary school teachers, the reasons for these behaviors and the strategies to prevent these behaviors. The study group of the research consists of 18 primary school teachers working in public schools and determined by the criterion sampling method. Research data was collected with a semi-structured interview form. This form was developed by researchers. The data obtained in the research were analyzed with the content analysis technique, and direct quotations were made from the participants' opinions in some places. In the research, the most common behaviors that teachers encounter are making noise, lying, complaining frequently, using swear words, mocking, lack of attention, denial, peer bullying, fighting, disrespect, disregard, lack of interest in the lesson and stubbornness and they stated that to prevent undesirable behaviors, talking to the student, setting rules, meeting with the parents. It was concluded that they used the strategies of reporting to the administration, giving responsibility, punishing, rewarding, questioning themselves and ignoring.

Keywords: Unwanted behaviors, Prevention strategies, School, Teacher, Student

Türü: Araştırma makalesi	Gönderim Tarihi: 09.01.2024	Kabul Tarihi: 01.03.2024

Atıf: Korkmaz, T., Gönül, E. & Eyigün-Odabaşı, H. (2024). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışları önleme stratejileri. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 2(1), 112-128, doi:10.5281/zenodo.10688681

* Müdür Yardımcısı, 75.Yıl Cumhuriyet Ortaokulu, tarik_korkmaz52@hotmail.com, ORCID: 0009-0008-5415-4001, Türkiye

* Öğretmen, Eskipazar Ortaokulu, gunbey@hotmail.com, ORCID: 0009-0009-6306-7089, Türkiye

* Öğretmen, 75.Yıl Cumhuriyet Ortaokulu, hulyaeyigun@hotmail.com, ORCID: 0009-0001-8471-1154, Türkiye

Giriş

İstenmeyen öğrenci davranışı, sınıfta öğrencinin kendisinin ve arkadaşlarının; öğrenmesini, güvenliğini ve sosyalleşmesini engelleyen, sınıfın ve arkadaşlarının eşyalarına zarar veren, sınıfta olumlu bir öğrenme ikliminin sürdürülmesini kısıtlayan ve öğretmenlerin moralini bozan, sınıfta iletişimi bozarak zihinsel, duygusal ve fizyolojik değişmelere neden olan psikolojik gerilim durumudur (Gökyer & Doğan, 2016). Öğrencilerdeki istenmeyen davranışlar, eğitim öğretimin hedefine ulaşmasına engel olan, etkili ve kaliteli bir ortamının sağlanması için baş edilmesi gereken sorunlardır (Akpınar & Özdaş, 2018). İnsanlar gereksinimlerini karşılayabilmek için doğasında var olan istemsiz davranışlar gösterebilirler. Bu davranışlar, toplum tarafından hoş karşılanmayan bir yönde eğilim gösterebilir. İstenen davranışlar ise, bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşullara, insanların değer yargılarına ve toplumda oluşan kurallara göre değişebilmektedir (Saritaş, 2006).

Sınıf; geçmiş yaşantıları, değer yargıları, kültürleri, ilgileri, yetenekleri ve zeka düzeyleri bakımından farklı özelliklere sahip öğrencilerden meydana gelen bir toplumsal gruptur. Sınıfta yer alan öğrencilerin gereksinimleri, beklentileri, öncelikleri, hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, öğrenme biçimleri, çalışma alışkanlıkları, tutumları, duyguları farklılık gösterir (Öztürk, 2019; Saritaş, 2006). Farklılıklar kendini sınıfta değişik öğrenci davranışları biçiminde gösterir. Farklılıklar, bazı durumlarda sınıfın havasına hoş bir renk, güzel bir anı katarken bazı durumlarda ise sınıfın psikolojik, toplumsal ve duygusal yapısına zarar verebilmektedir. İşte bu tür davranışlar istenmeyen davranışlar olarak nitelendirilmektedir (Saritaş, 2006; Tertemiz, 2006).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının fazla görülmesi, sadece öğretmenleri değil okul yöneticilerini ve öğrenci ailelerini de zor durumda bırakabilir. Karşılaşılan bu davranışlar, eğitim ve öğretimde aksaklığa yol açarken, bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Sınıftaki istenmeyen davranışlar; sınıf düzenini ve eylemlerini bozar, amaçlara ulaşmayı engeller ve özellikle zaman kaynağının kötü kullanımına neden olur (Başar, 2016). İstenmeyen öğrenci davranışları, sınıf ortamında eğitsel amaçların gerçekleştirilmesinde engel olarak karşımıza çıkan ve sınıf üyelerini de etkileyen her türlü davranış kapsamaktadır (Akçadağ, 2005). Öğrencideki olumsuz davranışların sınıf ortamında eğitime engel olması, sınıf arkadaşları ve kendisinin güvenliğini olumsuz yönde etkilemesi, sınıf araç gereçlerine zarar vermesi ve toplum içinde benimsenmesine engel olması durumu olarak sıralanabilir.

Sınıfta istenmeyen davranışların nedenleri şunlardır; sınıfın fiziksel özelliklerinin yetersizliği, öğrencilere sorumluluk verme biçimi, öğretmenin sınıf yönetim becerisi, öğrenciden kaynaklanan nedenler, öğretim etkinliklerinin öğrencilerinin ihtiyaç ve ilgilerine uygun olmaması, öğretim etkinliklerinin planlanmaması, sınıfta sorunlu özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin bulunması, öğrencilerin gelişim özelliklerine bağlı değişikliklerden oluşan sorunlar, öğrencilerin birbirleriyle ilişkisidir (Akçadağ, 2005; Ataman, 2000; Çetin, 2013).

Öğrenci davranışlarını etkileyen çok fazla faktör vardır. Yiğit (2004) bu faktörleri sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olarak sınıflandırmaktadır. Sınıf dışı etmenler çevre ve özellikleri, okuldaki bireyler arasındaki uyumsuzluk ve geçimsizlik, akademik başarısızlık, okuldaki sıra dışı öğrencilerin çokluğu, öğrenciler için öğrenme fırsatlarının eşit olmayışı, öğretmenin sosyal ve akademik deneyimi olarak sıralanmaktadır. Öğrenme ortamı etkileri ise, öğrenme ortamının sağlıklı olması, sınıfta öğrencileri olumsuz davranışlara yönlendirebilecek öğrenci varlığı,

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

öğretmenlerle ilgili öğrencilerde egemen olan yanlış inançlar. Öğretmenin öğrencinin tepkisini çekecek türden davranışları sıklıkla sergilemesi şeklinde sıralamaktadır (Korkmaz, Korkmaz ve Özkaya, 2009).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülmesinde öğrencinin derslerdeki başarısızlığının etkisi çok büyüktür. Akademik anlamda belirli bir seviyede olan öğrencilerde olumsuz olarak adlandırılan davranışlara daha az rastlandığı söylenebilir (Sarıtaş, 2006). Öğrencilerin kişilik yapısına, sosyo-ekonomik durumu, yaş aralığı, cinsiyetleri, öğrenim gördükleri eğitim kademeleri davranışlarını farklılaştırmaktadır. Bu sebeple, her istenmeyen davranışın, aynı koşullar altında değerlendirilmemesi, bu davranışların diğer tüm öğrenciler için aynı nedene bağlanmaması ve bu davranışların çeşitli kategoriler altında değerlendirilmemesi gereklidir (Özer, Bozkurt & Tuncay, 2014).

Sınıf içinde önemli ya da önemsiz istenmeyen birçok öğrenci davranışının altında mutlaka bir neden bulunmaktadır. Sınıf ortamında bulunan öğelerin karşılıklı olarak birbirini etkilemeleri bu nedenlerin başında gelmektedir. Öğretmenlerin mesleğine bakışı, karakter özellikleri, öğrencilerin sahip oldukları yeterlilikler ile sınıfın fiziki ortamı, sınıf içerisindeki iletişim ve etkileşim bu kaynaklardan bazılarıdır (Özer & Bozanoğlu, 2016). Olumsuz öğrenci davranışları öğrencilerden, sınıfın fiziki ortamından ve öğretmenlerden kaynaklanabildiği gibi; sosyal nedenlerden, geçmiş yaşantılardan, eğitim öğretim programlarından ve yöntemlerinden, sınıftaki düzensizliklerden de kaynaklanabilmektedir (Balay, 2016). Herhangi bir davranışın sorun olarak değerlendirilmesinde öğretmenin tutumu da önemlidir. Kontrolü elinde tutmaya çalışan bir öğretmenin, öğrencilerin küçük hatalarını görmezden gelemeyip tepki göstermesi sorunları daha karmaşık bir hale getirebilir. Bununla birlikte sınıf kontrolünü elinde tutamayan bir öğretmenin duyarsız tavrı da öğrenci davranışlarının olumsuz yönde değiştirebilir.

Öğretmen sorunları sınıflandırma yanlısına düşmemelidir. Sorunlu davranışın sebeplerini iyi araştırmalı ve bu davranışlara göre hareket etmelidir. Sorunu doğru çözebilme için doğru anlamak gereklidir. Sınıf ortamında karşılaşılan olumsuz öğrenci davranışları genellikle öğrencilerin derslerde sıkılmasından, güce karşı koymasından, kurallara uymak istememesinden, dikkat çekme ihtiyacından ve kuralları yeteri kadar bilmemesinden kaynaklanabilir.

Öğrencilerde istenmeyen bir davranış görüldüğü zaman hemen müdahale etmek gibi yanlış bir davranış gösterilmemelidir. Her şeyden önce istenmeyen davranışın nelerden kaynaklandığı tespit edilmeli sonra bu davranışla baş etme yoluna gidilmelidir (Tertemiz, 2006). Sınıf içerisinde veya okul ortamında istenmeyen davranışlarla baş çıkmak için planlı çalışmalar yapılmalı, davranışlarda tutarlı olunmalı, öğretmen öğrenciyi kontrol altında tutmalı, sınıf içinde kurallar belirlemeli ve öğrencileri hedefe yönlendirme yapmalıdır (Ünal & Ada, 2000).

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede; öğretmenler öğrencileri kontrol altında tutmak için öğrencilere otoritelerini göstermeye çalışmakta, öğrencileri ödüllendirme ve ceza verme gibi yollara başvurmaktadır (Başar, 2016). Öğretmen öğrencisini tanımalı, öğrencinin davranışını olumlu yönde nasıl değiştirebileceğini belirleyerek istendik davranış oluşturma yoluna gitmelidir. Öğrencinin olumlu davranışlarının ardından öğrenciyi ödüllendirmek, okul ortamında sosyal sorumluluklar vermek, öğrencinin kendisine olan özgüveni oluşturmak ve başkalarının düşüncelerinin de önemli olduğunu farkında olması da olumsuz davranışlarla baş

etmede etkilidir. İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmek, istenmeyen davranışların neler olduğunun tespit edilerek kontrolün elde tutulması olarak tanımlanabilir. İstenmeyen davranışlara karşı her zaman hazırlıklı olunmalı, bu tür davranışların neler olduğu bilinmeli, davranışların sebepleri araştırılmalı, olumsuz davranışlara anında müdahale edilmeli ve öğrencilerin yaptıkları istenmeyen davranışların farkındalığı sağlanmalıdır (Tertemiz, 2006).

Alanyazında istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemeye yönelik çalışmaların ağırlıklı olarak ilköğretim dönemini kapsadığı görülmektedir (Boyras, 2007; Danaoğlu, 2009; Kocabey, 2008; Öz, 2012; Özer, Gelen & Kahramanoğlu, 2010; Sadık, 2008; Sadık & Doğanay, 2007; Yüksel, 2005). Yapılan bu araştırmaların sonuçlarına göre en çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları arasında derse karşı ilgisizlik, arkadaşını şikâyet etme, izinsiz konuşma, derste başka şeylerle uğraşma gibi davranışların yer aldığı görülmektedir. Yine bu araştırmaların bulgularına göre; öğretmenlerin sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştığında çocuğun davranışını görmezden gelme, çocuğu sözlü uyarma, öğrenciyi notla korkutma, çocuğun ailesi ile görüşme, fiziksel müdahale, ders sonrası öğrenciyle konuşma, öğrenciyi idareye gönderme gibi farklı disiplin stratejileri kullandığını göstermektedir.

Öğretmenlerin sıklıkla karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; öğrencilerin derste söz almadan konuşması, derse karşı ilgisiz olmaları, arkadaşlarına şiddet uygulaması, sınıfta gezinmeleri, küfredmeleri, saldırgan tavır içinde olmaları, kıskançlık yapmaları, etkinliklere katılmak istememeleri, gereksiz yere ağlama ve bağırmaları, arkadaşlarını sürekli şikâyet etmeleri, saygısız hareketler içinde olmaları ve öğretmenlerine karşı inatçılık yapmaları gibi davranışlar tespit edilmiştir. Bu tür davranışların yanlış veli tutumları, öğrencinin kişisel özellikleri ve çevrenin etkilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları yöntem olarak en çok uyarı, ödüllendirme, ceza verme, görmezden gelme ve rehberlik servisine yönlendirme yapmaları görülmektedir (Civelek, 2001).

İstenmeyen öğrenci davranışlarının olmadığı bir sınıf düşünülemez. Öğretmenlerin sınıfın çok yönlü olarak niteliğini, başarısını, üretim gücünü, verimini yakından etkileyen ana unsurlardan biri olarak algılanması, öğretmenlerin görüş ve önerilerini değerli kılmaktadır. Öğretmenlere atfedilen bu değerin/önemin, bu çalışmaya da değer/önem kattığı söylenebilir. Ayrıca, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüş ve önleme stratejilerinin ortaya konmasının, bu sorunlarla karşılaşabilecek eğitimcilere/yöneticilere, karar mercilerine ve politika yapıcılara farklı ve önemli bir ufuk çizebileceği varsayımı da bu çalışmayı önemli hale getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin sınıfta en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğunu ve karşılaştığı bu davranışların üstesinden gelmede nasıl bir strateji kullandıklarını ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin okulda en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye ilişkin stratejileri nelerdir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını, bu davranışların nedenlerini ve öğretmenlerin bu davranışları önlemeye yönelik stratejilerini ortaya koymak amaçlandığından durum incelemesi yaklaşımı tercih edilmiştir. Durum incelemesi; incelenen olayın ya da durumun sınırlarının açık ve net olarak ortaya konduğu, yaratıcı çalışmalara ve yeni bulgulara ulaşılmasının sağlandığı, belirli bir olayın ya da durumun daha iyi anlaşılmasının temin edildiği bir yöntemidir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu kamu okullarında görev yapan 18 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 10'u erkek, 8'i kadındır. Çalışma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, çalışma grubunu oluşturan katılımcıların belirli özelliklere sahip kişi, olay, nesne ya da durumlardan seçilmesidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2022). Bu örneklem seçme yöntemi, önceden ortaya konmuş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması olarak tanımlanır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada, sınıfında istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşmış olmak örneklem seçme ölçütü olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Bu form araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları belli sorulardan oluşmakta ve katılımcılar sorulara verdikleri yanıtlarla kendi kişisel görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktadırlar (Yıldırım & Şimşek, 2021). Görüşme soruları hazırlanırken amaca uygun olmalarına, kolaylıkla anlaşılır olmalarına ve araştırmada ihtiyaç duyulan verileri sağlayacak türden olmalarına özen gösterilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmeden önce alanyazın taraması yapılmış ve araştırmanın amacı ile alt amaçlarına hizmet edebilecek olası görüşme soruları saptanmıştır. Bu aşamadan sonra taslağı oluşturulan forma ilişkin olarak 2 uzmandan görüşü alınmıştır. Hazırlanmış olan görüşme formu taslağı, dil ve anlaşılabilirlik açısından 3 Türkçe Öğretmeninin kontrolünden geçirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri öğretmenlerle yapılan yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Sınıf öğretmenlerine; sınıfta en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğuna, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerinin neler olduğuna ve istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye ilişkin stratejilerinin neler olduğuna ilişkin açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Bu sorular, katılımcılara düşüncelerini, duygularını, inançlarını ve tercihlerini açıklama imkan sunan sorulardır (Ekiz, 2016).

Bu çalışmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla yazarlar tarafından Etik Beyan Formu imzalanmıştır. Çalışmada görüşme gerçekleştirilen katılımcıların gerçek isimleri kullanılmamış, katılımcıların isimleri K1, K2,... K18 şeklinde kodlanmıştır. Araştırmada, katılımcıların izin vermemeleri nedeniyle görüntü ve ses kaydı yapılamamış, sadece araştırmacı tarafından görüşmeler sırasında notlar alınabilmektedir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizi; benzer verileri belli kategoriler ve temalar etrafında bir araya getirerek anlaşılabilir bir şekilde düzenleyen ve çıkarımlarda bulunmaya olanak sağlayan bir analiz tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2022). Bu çalışmada veri analizi; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması basamaklarına göre yapılmıştır. Bu süreçte sorulara verilen yanıtlar alt kategoriler halinde gruplanmış; ulaşılan bulgular tablo halinde sunulmuş, alt kategorilerin karşısında frekansları gösterilmiştir. Frekanslar; verilerin sayısal ve oransal görülme sıklıklarını ifade ederken; kategorisel analiz, bir iletinin birimlere ayrılmasını ve daha sonra da bu birimlerin belirli ölçütler esas alınarak temalar-kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder (Bilgin, 2014). Araştırmada, yer yer katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar da yapılmıştır.

Bulgular

1. En çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin bulgular

Sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlerin En Çok Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Öğrenciye yönelik	Gürültü yapma	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K15,K17,K18	16
	Yalan söyleme	K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K15,K16, K17	15
	Sık şikâyet etme	K1,K2,K3,K5,K7,K8,K9,K11,K12,K14,K15,K17,K18	13
	Küfürli konuşma	K2,K4,K5,K6,K8,K9,K10,K11,K12,K15,K16	11
	Alay etme	K1,K3,K4,K5,K9,K11,K13,K15,K17,K18	10
	Dikkat eksikliği	K3,K4,K8,K11,K12,K15,K16,K17	8
	İnkâr etme	K3,K6,K8,K10,K11,K14	6
	Akrân zorbalığı	K3,K6,K12,K13,K18	5
	Kavga etme	K1,K9,K11,K15	4
Öğretmene yönelik	Saygısızlık	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K8,K9,K10,K11,K13,K14,K16,K17,K18	15
	Önemseme	K3,K4,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K15,K16,K18	11
	Derse ilgisizlik	K1,K2,K5,K7,K10,K11,K16,K17	8
	İnatlaşma	K2,K6,K8,K12,K14,K17	6

Tablo 1’e göre; öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını “Öğrenciye yönelik” ve “Öğretmene yönelik” olmak üzere iki temaya ayırdıkları; 16 öğretmenin öğrenciye yönelik istenmeyen davranışları “gürültü yapma”, 15 öğretmenin “yalan söyleme”, 13 öğretmenin “sık şikâyet etme”, 11 öğretmenin “küfürli konuşma”, 10 öğretmenin “alay etme”, 8 öğretmenin dikkat eksikliği/dağınıklığı”, 6 öğretmenin “inkâr etme”, 5 öğretmenin akrân zorbalığı”, 4 öğretmenin “kavga etme” olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır. 15 öğretmenin öğretmene yönelik istenmeyen davranışları “saygısızlık”, 11 öğretmenin “önemsememe”, 8 öğretmenin “derse ilgisizlik” ve 6 öğretmenin de “inatlaşma” olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

Sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Öğrencilerin derste kendi aralarında konuşmaları uğultuya ve gürültüye neden oluyor. Bu da ders işlenmesini engelliyor (K3).

Bazı öğrenciler çok sık yalan söylüyorlar. Sanırım bu biraz da aileden edindikleri bir davranış. Her davranışlarını yalanla açıklamak ya da arkadaşlarını sürekli yalanlamak psikolojik bir sorun. Yalan söyleme davranışı öğrenciler arasında çok yaygın olan bir kötü davranıştır. Bunun engellenmesi gerekir (K11).

Öğrenciler bazen öğretmenden taktir almak için bile olsa birbirlerini şikayet etmektedirler. Ancak arkadaşlarını şikayet etmeyi alışkanlığa dönüştürmüş öğrencilerimiz var. Sorun olan bu alışkanlığa dönüştürülmüş olan şikayet etme huyudur (K2).

Küfürli konuşmak sık rastladığım bir kötü davranıştır. Son yıllarda argo ve küfürli konuşmak öğrenciler arasında gittikçe yaygınlaşmaktadır (K8).

Arkadaşlarıyla alay etmek, istenmeyen bir davranıştır ve okullarda sıkça karşılaştığımız bir davranıştır. Öğrenciler birbirlerinin açıklarını bulup alay etmeye bayılıyorlar. Özellikle de özel çocuklarla alay edilmesi beni çok üzüyor (K18).

Son yıllarda dikkat eksikli ve dikkat dağınıklığı öğrencilerde çok sık görülür oldu. Sanırım bunda elektronik uyanların çokluğunun etkisi var. Bu istemediğimiz bir davranıştır. Başarısızlığa neden olan bu davranışın tedavi edilmesi gerekir (K4).

Aslında inkarcılık biraz da yalan söylemeye benziyor. Öğrenciler olumsuz davranışlarının sorumluluğunu almak yerine inkar etmeyi tercih ediyorlar. Bu da ciddi sorunlara neden oluyor (K6).

Akran zorbalığı son yıllarda okullarda ciddi bir sorundur. Öğrenciler arkadaşlarına fiziksel ya da psikolojik zorbalık uyguluyor diyebilirim. Bu davranış hem uygulayan hem de kurban açısından çok rahatsız edici (K13).

Kavga öğrenciler arasında görülen bir şiddet davranışı olarak yaygınlaşmaktadır. Öğrenciler sorunlarını konuşarak çözmek yerine kavga etmeyi tercih ediyorlar. Bu kavgaların ciddi sorunlara neden olduğu zamanlar da olmaktadır. Velilerin de bazen işe karıştığı oluyor. Zorbalık düzeyine ulaşan durumlar olabiliyor bazen (K1).

Öğretmen saygısızlık öğrenciler arasında yiğitlik göstergesi olarak görülebilmektedir. Bu saygısızlık sözlü olduğu gibi fiili saygısızlık da olabilmektedir (K8).

Öğretmenler artık okullarda hem öğrenciler hem de veliler tarafından önemsenmemektedirler. Öğrenciler öğretmenlerin maaşlarını, yetkilerini, sıkıntılarını çok iyi bilmektedirler. Bu da öğretmenleri küçümsememelerine, önemsememelerine neden olmaktadır (K12).

Öğrencilerin derse ilgi göstermeyerek öğretmeni cezalandırma yöntemleri bulunmaktadır. Derse ilgisizlik, ödev yapmamak yaygın bir olumsuz davranıştır bence. Öğrencilerin öğretmeni mutsuz etme yöntemi olarak bunu seçmeleri kendilerine zarar vermektedir (K2).

Öğrencilerin bizimle inatlaştıkları zaman çok oluyor. Öğrenciler bazen öğretmenle birebir çatışmaya, direnmeye giriyorlar. İnatla öğretmenin dediklerini yapmama ya da tam tersini yapma davranışı söz konusu (K17).

2. İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin bulgular

Sınıf öğretmenlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenlerine İlişkin Veriler

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Sınıf içi	Akademik farklılıklar	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K11,K12,K13,K15,K16,K17	15
	Öğretmen tutumu	K3,K4,K5,K6,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K15,K17	12
	Fiziksel koşullar	K1,K2,K3,K7,K8,K9,K11,K14,K15,K18	10
	Kişilik özellikleri	K2,K4,K5,K6,K9,K10,K12,K15	8
	Sınıf içi kurallar	K3,K4,K9,K11,K5,K18	6
	Kalabalık sınıflar	K4,K8,K12,K15	4
Sınıf dışı	Aile	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K13,K16,K17	14
	Teknoloji/Medya	K4,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K14,K16,K18	11
	Çevre	K1,K2,K5,K7,K10,K11,K16,K15,K17	9
	Sosyo-ekonomik Koşullar	K2,K4,K6,K9,K12,K14,K15,K17	8

Tablo 2’ye göre; öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini “Sınıf içi” ve “Sınıf dışı” nedenler olmak üzere iki temaya ayırdıkları; 15 öğretmenin sınıf içi teması altında istenmeyen davranışları “akademik farklılık”, 12 öğretmenin “öğretmen tutumu”, 10 öğretmenin “fiziksel koşullar”, 8 öğretmenin “kişisel özellikler”, 6 öğretmenin “sınıf içi kurallar”, 4 öğretmenin “kalabalık sınıflar” olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır. 14 öğretmenin sınıf dışı teması altında istenmeyen davranışların nedenlerini “aile”, 11 öğretmenin “teknoloji/medya”, 9 öğretmenin “çevre” ve 8 öğretmenin de “sosyo-kültürel koşullar” olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Öğrenciler arasındaki akademik başarı farklılıkları istenmeyen davranışların oluşmasına neden olabilmektedir. Çok başarılı ve az başarılı öğrencilerin aynı sınıfta olmaları bazen kıskançlık, aşağılama, alay gibi istenmeyen davranışlara neden olabilmektedir (K12).

Meslektaşlarının tutumları da istenmeyen davranışların gösterilmesine neden olabilmektedir. Sınıf disiplinin sağlayamamak, sınırları iyi koyamamak, kendini kabul ettirememek, saygı uyandıramamak gibi durumlar buna neden olmaktadır (K4).

Sınıfın donatımı, fiziksel koşulları öğrenciler üzerinde etkili olmaktadır. Fiziksel koşulları uygun olmayan sınıflarda istenmeyen davranışların gösterilme oranı artmaktadır (K9).

Öğrencilerin kişilik özellikleri ve bireysel farklılıkları da istenmeyen davranışları tetiklemektedir. Bazı öğrenciler kavgacı iken bazı öğrenciler sakin olabilmektedirler (K15).

Sınıfta uyulması gereken kurallar ve normlar var. Bazen bu kurallar öğrencilerde asilik ya da yaramazlık nedeni olabilmektedir. Kuralların çok sıkı ya da çok gevşek olması sorunlara neden olabilmektedir (K18).

Bütün sorunun kaynağı sınıf mevcutlarının kalabalık olmasında. Sınıfların kalabalık olması öğretmen kontrolünü zayıflatma ve sınıfta bir başıboşluğa neden olmaktadır. Bu düzensizlik de öğrenciler de istenmeyen davranışların baş göstermesine neden olabilmektedir (K5).

Aile öğrencinin hayatında önemli bir yere sahiptir. Ailede iyi eğitim almış ya da aile tarafından sevgi gösterilmiş öğrencilerde çoğu zaman sorun olmamaktadır. Özellikle boşanmış aile çocuklarında istenmeyen davranışlar daha fazla görülmektedir (K6).

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

Teknolojinin gelişmesi güzel olmakla birlikte, özellikle sosyal medya araçlarının öğrencilerin huylarını değiştirildiğini söyleyebilirim. Öğrenciler izledikleri videoları okulda uygulamaya kalkmakta bu da istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (K11).

Çocuklar çevrelerinden etkilenen yaşıtlarıdır. Gerek arkadaş grubu ve gerekse okul dışındaki çevre öğrenci davranışlarını yönlendirmektedir (K1).

Ailelerin sosyo-ekonomik yapılarının öğrenci davranışları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik yönden iyi durumda olan aile çocuklarının istenmeyen davranış gösterme oranları daha azdır. Yoksulluk ve cehalet bu olumsuz davranışları artırmaktadır (K6).

3. İstenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye ilişkin stratejilere dair bulgular

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye ilişkin uyguladıkları stratejilere ilişkin veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Yönelik Stratejiler

Tema	Katılımcılar	f
Öğrenciyle konuşma	K1,K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K14,K15,K16,K17,K18	17
Kural koyma	K2,K3,K4,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11,K12,K13,K14,K15,K17	15
Veliyle görüşme	K1,K2,K3,K7,K8,K9,K11,K14,K15,K16,K17,K18	12
Sorumluluk verme	K1,K2,K4,K5,K6,K9,K10,K12,K14,K15	10
İdareye bildirme	K3,K4,K6,K9,K11,K15,K17,K18	8
Cezalandırma	K1,K4,K6,K7,K12,K15,K17	7
Ödüllendirme	K3,K4,K8,K12,K15,K16	6
Kendini sorgulama	K5,K8,K14,K15	4
Yok sayma	K2,K13	2

Tablo 3'e göre; öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme stratejilerini; "öğrenciyle konuşma", "kural koyma", "veliyle görüşme", idareye bildirme, "sorumluluk verme", "cezalandırma", "ödüllendirme", "kendini sorgulama" ve "yok sayma" olarak sıraladıkları; 15 öğretmenin öğrenciyle konuşmayı, 12 öğretmenin kural koymayı, 10 öğretmenin veliyle görüşmeyi, 10 öğretmenin durumu idareye bildirmeyi, 10 öğretmenin öğrenciye sorumluluk vermeyi, 10 öğretmenin öğrenciyi ödüllendirmeyi, 10 öğretmenin öğrenciyi cezalandırmayı, 10 öğretmenin kendini sorgulamayı ve 10 öğretmenin istenmeyen davranış yok saymayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme stratejilerine ilişkin görüşlerinden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Öğrencilerle konuşmak çoğu zaman sorunların çözümü için etkili bir yoldur. Öğrencilerle konuştuğunuzda hatasının farkına varabilmekte ve yanlış davranışları terk edebilmektedir (K10).

İşin başında kurallarınızı koymanız ve kurallara uymayı sağlamanız gerekir. Öğrenciler kuralları bildiklerinde ve sizin kuralları önemseyişinizi anladıklarında daha dikkatli olmaktadır (K18).

İstenmeyen davranışları engellemek için veliyle görüşmeyi tercih ediyorum. Çünkü veliler bazen öğrencilerini öğretmenden daha iyi ikna edebilmektedirler (K6).

Öğrenciler genelde idareden çekindiklerinden, istenmeyen bir davranışta bulunmaları halinde idareye gönderilmeleri etkili bir yoldur bence (K15).

Çocuklara sorumluluk verildiğinde işleriyle meşgul olmakta ve yanlış davranışlarda bulunmak için zaman bulamamaktadırlar (K11).

Öğrencileri cezalandırmak etkili bir yöntemdir. Çünkü yanlış yapan cezasını çekmelidir. Cezalandırma istenmeyen davranışları terk etme konusunda caydırıcıdır (K5).

Öğrencileri iyi davranışlarından dolayı ödüllendirmek, iyi davranışlarını artırırken kötü davranışların da azalmasını sağlar. O yüzden iyilikleri sürekli ödüllendirmek iyi bir yöntem olabilir (K17).

Öğretmenler öğrencilerin istenmeyen davranışlarından dolayı kendilerini sorgulamalıdır bence. Çünkü öğretmenin öğrenci üzerinde olumlu ve olumsuz çok etkileri olmaktadır (K15).

Öğrencilerin her davranışına takılmamak gerekir. Bazen yanlış davranışları görmezden gelmek, yok saymak etkili bir strateji olabilir (K2).

Ailelerin sosyo-ekonomik yapılarının öğrenci davranışları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Sosyo-ekonomik yönden iyi durumda olan aile çocuklarının istenmeyen davranış gösterme oranları daha azdır. Yoksulluk ve cehalet bu olumsuz davranışları artırmaktadır (K6).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada öğretmenlerin sınıfta öğrencilere yönelik en çok gürültü yapma, yalan söyleme, sık şikâyet etme, küfürlü konuşma, alay etme, dikkat eksikliği, inkar etme, akran zorbalığı ve kavga etme istenmeyen davranışlarıyla karşılaştıkları; öğretmenlere yönelik istenmeyen öğrenci davranışlarının ise saygısızlık, önemseme, derse ilgisizlik ve inatlaşma olduğu tespit edilmiştir. Dağlı ve Baysal (2011) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin izinsiz konuşmaları, ders içerisinde dersle alakalı olmayan konularda konuşulması ve birbirlerini sürekli ve gereksiz yere şikâyet etmeleri sınıf içerisinde disiplin sorunu olarak en çok karşılaşılan davranışlar olduğu sonuca ulaşmışlardır. Çayak (2013) tarafından yapılan araştırmada da benzer şekilde; derslerde ders dışı konularda konuşma, öğretmenlere karşı saygısızlık gösterme, yalan söyleme, küfür etme, kavga etme en çok karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak tespit edilmiştir. Sağlam, Adıgüzel ve Güngör (2008) çalışmalarında öğrencilerin en çok derste parmak kaldırmadan veya söz istemeden konuşma ve arkadaşlarını dinlememe/sözünü kesme davranışlarında bulunduğunu belirlemişlerdir. Yine benzer şekilde Akkök, Aşkar ve Sucuoğlu (1995) ile Türnüklü ve Galton (2001) yaptıkları çalışmalarda gürültü yapmayı ve izinsiz konuşmayı Türkiye'deki okullarda en sık karşılaşılan problemler olarak belirlemişlerdir. Çetin (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen davranışlar; sınıf kurallarına uymama, küfürlü konuşma, derste izinsiz konuşma, çekingenlik, hiperaktivite ve dikkat eksikliği şeklindedir. Çapri, Balcı ve Çelikkaleli (2010) tarafından yapılan araştırmada; sınıf öğretmenleri sınıf içinde sıklıkla görülen istenmeyen öğrenci davranışlarından bir tanesinin “söz verilmeden konuşma” olduğunu ifade etmişlerdir.

Erol, Özaydın ve Koç (2010) tarafından yapılan araştırmada, sınıfta yaşanan olaylara öğretmenlerin genellikle olumsuz tepkiler verdikleri görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin sınıf ortamında çıkan problemlere karşı etkili olamadıklarını göstermektedir. Yazar tarafından yapılan bu araştırmada da, öğrenciler öğretmenlerini tecrübesiz, plansız bulmaları nedeniyle ders anlatmalarını yetersiz bulduklarını, mesleki bıkkınlık içinde olduklarını, sınıfa hakimiyetlerinin iyi olmadığını ifade etmişlerdir. Akın'ın (2002) İstanbul'daki okullarda yaptığı bir çalışmada da öğretmenlerin etkili sınıf yönetimi ve sınıfta uyum sağlama konusunda beceri eksiklikleri olduğu ortaya çıkmış ve öğretmenlerin disiplinsiz öğrencilere informal cezalar verdiği belirlenmiştir. Erol, Özaydın ve Koç (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin meydana gelen olaylara çoğunlukla fiziksel ceza uygulayarak tepki

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

gösterdikleri, sözlü hakarete bulundukları ve düşük not vererek cezalandırmayı tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Özer, Bozkurt ve Tuncay (2014) tarafından yapılan çalışmada, sınıf öğretmenlerinin, sınıf içinde istenmeyen davranışlardan en sık arkadaşlarını şikâyet etmek, sınıfta izin almadan konuşmak ve ders dışı şeylerle uğraşmak, yalan söylemek, küfürlü konuşmak davranışları ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Ağasoğlu ve Özdaş (2021) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin en sık karşılaştıkları istenmeyen davranışların akran şiddetine maruz kalma, öğrenciler arasında yaşanan kavgalar, öğretmenlerin fiziksel şiddeti ve akran baskısı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada, öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini; sınıf içi nedenler bazında akademik farklılık, öğretmen tutumu, fiziksel koşullar, kişisel özellikler, sınıf içi kurallar ve kalabalık sınıflar olarak ifade ettikleri; sınıf dışı nedenler bazında ise aile, teknoloji/medya, çevre ve sosyo-kültürel koşullar olarak ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Özkılınç-Nezihoğlu ve Sabancı (2010) tarafından yapılan araştırmada yönetici ve öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerini; öğrencilerin ailelerinin eğitim ve gelir düzeylerinin düşük olmasına, ailelerin ilgisiz olmasına, yanlış yönlendirmelere bağlanmıştır. Akçadağ'a (2005) göre; öğrencinin ailesinin durumu, arkadaşlarıyla oynadığı oyunlar, oturduğu yerin sahip olduğu kültürü, arkadaşlarının hangi çevreden olduğu, internet ve sosyal medyanın amacı dışında kullanımı, öğrencinin okula geliş ve gidiş koşulları, veli ve öğretmen ilişkileri, okul idaresinin öğrenci veya öğretmenlere karşı tutumları, maddi imkânsızlıklar ve öğrencilere rehberlik edilmesinde yetersiz kalınmasını istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerdini bazılarısıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları, akademik düzeyleri, okulun ve sınıfın fiziki olanakları, uygulanan eğitim yöntemleri ve öğretim programları, öğretmenlerin sahip oldukları kişilik özellikleri sınıf içinde istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Başar, 2016; Sarıtaş, 2006).

İstenmeyen öğrenci davranışların nedenleri; aile, çocuğun okul dışındaki arkadaş çevresi, kalabalık sınıflar ve çocuğun gelişim özellikleri şeklinde sıralanabilir (Siyez, 2009). Sadık (2008) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş, araştırmada öğretmenlerin istenmeyen davranışların nedenlerinin başında aile etmeninin rol aldığını belirtilmiştir. Sayın (2001) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlere göre istenmeyen davranışların nedenleri; aile, sınıfın fiziksel eksiklikleri, medya, öğretmenin tutum ve davranışları ve öğrenciye bağlı etmenler olarak ifade edilmiştir. Özer (2013) tarafından yapılan araştırmasında ise öğrencilerin sınıftaki davranışlarının öğretmenler tarafından istenmeyen davranış olarak değerlendirilmesinin bir sebebi olarak öğretmen ve öğrencilerin sınıf içerisinde özgürlük anlayışlarının farkından kaynaklanmaktadır. Özer, Bozkurt ve Tuncay'a (2021) göre; öğretmenler, ailelerin ilgisizliklerinden yakınmakta ve ailelerin öğrenciyle ilgilenmelerinin, öğretmen-veli iş birliğinin, çocuklarına örnek davranışlar sergilemelerinin ve öğrenciyi sürekli takip etmenin gerekli olduğuna inanmaktadırlar. Gökyer ve Doğan'a (2016) göre, öğrencilerin ailelerinin eğitim ve gelir düzeylerinin düşük olması, ailelerin ilgisiz olması, yanlış yönlendirmeler; anne ve babanın ayrı olması, aile içi sorunlar, sevgi yetersizliği, disiplinsizlik, huzursuzluk, iletişimsizlik, yetiştiği çevreye, arkadaş ortamı, baskı veya şiddet görme, medya organlarındaki olumsuz davranış örnekleri, internet, cep telefonu, alkol ve uyuşturucu kullanımı sınıfta istenmeyen davranışların nedenleridir.

Araştırmada, öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önleme stratejilerini; öğrenciyle konuşma, kural koyma, veliyle görüşme, idareye bildirme, sorumluluk verme, cezalandırma, ödüllendirme, kendini sorgulama ve yok sayma olarak sıraladıkları tespit edilmiştir. Velilerle iletişim kurmak, ortak hareket edilmesi için kural koymak, öğrencilerle birebir konuşup çözüm yolları aramak, öğrencilere kaldırabilecekleri düzeyde sorumluluk vererek duygusal anlamda desteklemek, öğrencilerin olumlu ve güzel davranışlarını ödüllendirmek, öğrencilere hoşgörüyle yaklaşmak istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmada etkili yöntemler olarak değerlendirilebilir. Tertemiz (2001) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan, öğrencilere hoşgörüyle ve sevgiyle yaklaşılmasının sınıf ortamında olumlu bir rüzgâr esmesini sağladığı, tüm olumlu durumların istenmeyen davranışları azaltacağı ve öğrencilerin başarılarında artış yaşanacağı sonucu araştırma sonuçlarımızla örtüşmektedir.

Öğrencilere değer verilmesi, yaptıkları basit hatalarının görmezden gelinmesi, onlarla iletişim halinde olunması öğrencilerdeki istenmeyen davranışların gösterilme sıklığını azaltacaktır. Öğretmenlerin öğrencilerine yönelik tutum ve davranışlarının, sınıf içinde ya da dışında istenmeyen davranışların gösterilmesinde veya son bulmasında etkilidir. Öğrencilerle iletişim halinde olmak ve onları dinlemek, gereksinimlerinin farkında olmak, taleplerini bilmek, tutarlı ve adil kurallar koymak, cezalandırmak yerine ödüllendirmeyi teşvik etmek, öğrencilere fiziksel yaptırımlardan kesinlikle kaçınmak, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilecek kurumsal nedenleri ortadan kaldırmak, olumlu davranışları pekiştirmek istenmeyen davranışları önlemede önemli eğitimsel davranışlardır (Balay, 2016).

Öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla karşılaştıkları zaman öğrenci ve velilerle iletişim kurdukları, öğrencilere nasihatte bulundukları, onları uyardıkları, disiplin kuruluna sevk etme gibi resmî işlemlere başvurdıkları ve bu davranışlara karşı tepkisel davrandıkları tespit edilmiştir (Ağasoğlu & Özdaş, 2021). Medikoğlu ve Dalaman (2018) tarafından yapılan araştırmada istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmek için öğretmenlerin kuralları hatırlattıkları, öğrencileri uyardıkları ve aileler ile iletişime geçtikleri tespit edilmiştir. Başka bir araştırmada istenmeyen davranışlara karşı kullanılan yöntemlerin başında, öğrencilerle konuşma ve onları sözsüz uyarma geldiği tespit edilmiştir (Korkut, 2018). Benzer araştırmalarda öğretmenlerin öğrencileri uyardıkları ve veliler ile görüşme yaptıkları tespit edilmiştir (İnci, 2014; Külekçi-Akyavuz, 2019; Özmen, 2017; Tunç, Yıldız & Doğan, 2015). Başka bir araştırmada da öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmek için öğrencilere sorumluluk verme, olumlu davranışlarını ödüllendirme, sözel uyarı ve bireysel görüşme yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiştir (Gökden-Kaya & Ataman, 2017).

Özer, Bozkurt ve Tuncay (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin disiplin sorunlarının çözümünde aile-okul öğretmen iş birliğini esas aldıkları, öğrenci ile birebir iletişim kurmayı ve etkin bir ceza sistemi getirmeyi yeğledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Özer (2009) ise sözlü uyarı, kuralları hatırlatma ve göz teması sağlama yöntemlerinin en çok kullanılan yöntemler olduğunu ifade etmektedir. İstenmeyen öğrenci davranışları hakkında Çankaya (2011) tarafından yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar da araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Kılıç-Özmen (2009) ise araştırmalarında öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için sözlü uyarı ve birebir konuşma yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Aydın (2012), Sipahioğlu (2008) ve Tolunay (2008) yaptıkları araştırmalarda, öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetirken sözlü müdahale yöntemini

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

kullandıklarını belirtmişlerdir. Araştırma bulguları, ilgili alanyazın ile karşılaştırıldığında, geçmişte yaşanan sorunların günümüzde de yaşandığı, bu sorunları çözmek için benzer yönetmelere başvurulduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Öneriler

1. Öğrencilere, istenmeyen davranışlarının neden olduğu sonuçlar drama, tiyatro, oyun gibi etkinliklerle bizzat gösterilmeli; öğrencilerin empati yeteneklerini geliştirmek ve kendi aralarında etkili iletişim kurmaları sağlanmalıdır.
2. Okul ve sınıf kuralları açık ve net bir şekilde öğrencilerle birlikte belirlenmeli, kuralların uygulanmasında eşit, adil ve tutarlı davranılmalı, kurallara uyulmadığı durumlarda gereken yaptırımlar ayırım gözetilmeden uygulanmalıdır.
3. Arkadaş ortamı, medya organlarındaki olumsuz davranış örnekleri, TV dizileri ve internetin bilinçsizce kullanımının öğrenci davranışlarında bozulmalara neden olduğu dikkate alınarak, hem velilere hem de öğrencilere bu konularda etkili eğitimler verilmelidir.
4. İstenmeyen öğrenci davranışlara karşı öğretmenler ortak bir tutum ve tavır içinde olmalı, bu konuda öğretmenler ve okul idaresi birbirini destekleyici bir iş birliği içerisinde olmalıdır.
5. Hem okul idaresi hem de öğretmenler öğrencilerin ilgi, talep ve gereksinimlerine karşı daha duyarlı olmalıdır.
6. Okul yöneticileri ve öğretmenler sevecen, güven verici, destekleyici ve cesaretlendirici bir tutum ve davranış içerisinde olmalı; öğrencilere özsaygı ve özgüven kazanmaları ve bunu sürdürebilmeleri konusunda yardımcı olmalıdırlar.
7. Sınıfların mevcutları ve fiziksel koşulları, öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde planlanmalı, eğitim-öğretim ortamı huzur verecek ve mutluluk oluşturacak şekilde dizayn edilmelidir.
8. Okuldaki rehberlik servislerine işlevsellik kazandırılmalı ve bu amaçla rehberlik servisleri fiziksel yapı ve donatım açısından ilgi çekici ve huzur verici bir şekilde oluşturulmalı; öğrencilerin rehberlik servislerine erişimleri kolaylaştırılmalı ve desteklenmelidir.
9. Öğretmen, yönetici, veli ve öğrenci arasında çok yönlü bir iletişim sağlanmalı ve iletişim kanalları sürekli açık tutulmalıdır.
10. Okulda çözülemeyecek sorunlara sahip olduğu belirlenen öğrencilerin uzaman yardımı alabilmeleri sağlanmalıdır.
11. Medyanın öğrencileri olumsuz etkileyen içerik ve yayınlarına karşı önlem alınmalı, bilişim suçları ve internet güvenliği konusunda öğrenciler, veliler ve öğretmenler eğitilmelidir.
12. Öğrencilerde istenmeyen davranışlar oluşturma potansiyeline sahip ortamlar/mekanlar okullardan uzaklaştırılmalı ve bu tür yerler çok sık denetlenmelidir.
13. Öğrencilere, öğretmenlere ve velilere uzmanlar tarafından akran zorbalığı hakkında ayrıntılı ve etkili eğitimler verilmelidir.
14. Okullarda değerler eğitimine daha fazla yer verilmeli, bu amaçla farklı yöntem ve teknikler, farklı araç-gereçler ve farklı ortamlar kullanılarak etkili çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Ağasoylu, M. & Özdaş, F. (2021). Öğretmen anlatılarında istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(20), 278-294
- Akçadağ, T. (2005). Sorun davranışların yönetimi. H. Kıran (Ed.), *Sınıf yönetimi* (ss.277-311). Ankara: Anı Yayıncılık
- Akın, G. (2002). *Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları disiplin sorunları ve baş etme yolları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akkök, F., Aşkar, P. & Sucuoğlu, B. (1995). Safe schools require the contributions of everybody: The picture in Turkey. *Thresholds in Education*, 21, 29-33.
- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2012). An analysis of high school students' misbehaviors and the punishments given (The case of Diyarbakır province). *International Journal of Arts and Commerce*, 1(2), 37-47.
- Ataman, A. (2000). Sınıf içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 171-191). Ankara: Nobel Akademi Yayınları.
- Aydın, A. (2012). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Balay, R. (2016). *2000'li yıllarda sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Başar, H. (2016). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Boyras, A. (2007). *İlköğretim okullarında görev yapan aday öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları (Kırıkkale ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Civelek, K. (2001). *İlköğretimde sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları yöntemler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çankaya, İ. (2011). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yolları. *Turkish Studies*, 6(2), 307-316.
- Çapri, B., Balcı, A. & Çelikkaleli, Ö.(2010). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 89-102.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

- Çayak, S. (. (2013). *Öğretmen-veli iş birliği ile ilkokul öğrencilerinin sınıfta istenmeyen davranışları arasındaki ilişki* . Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 255-269.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2011). İlköğretim II. kademede görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına ve bunların çözüm yollarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(38), 61-78
- Danaoğlu, G. (2009). *Sınıf ve branş öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıflarda karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlarla baş etme stratejileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ekiz, D. (2016). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Erol, O., Özaydın, B. & Koç, M. (2010). Sınıf yönetiminde karşılaşılan olaylar, öğretmen tepkileri ve öğrenciler üzerindeki etkileri: Unutulmayan sınıf anılarının analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 25-47.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages.
- Gökden-Kaya, N. & Ataman, A. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 835-853.
- Gökkyer, N. & Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105
- İnci, G. (2014). *Üstün yetenekli öğrencilerin sınıfta içi davranış sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kılıç-Özmen, Z. (2009). *İlköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleriyle öğrencilerin istenmeyen davranışlarını algılamaları ve başa çıkma yöntemlerinin arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kocabey, A. (2008). *İlköğretim programının uygulanması sırasında sınıfta öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Korkmaz, N. H., Korkmaz, F. & Özkaya, G. (2009). Elementary school physical education teachers' strategies against discipline problems (Bursa province case). *İlköğretim Online*, 8(1), 119-128
- Külekçi-Akyavüz, E. (2019). İlkokul öğrencilerinin sergiledikleri istenmeyen davranışlar. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(35), 30-40.

- Medikoğlu, O. & Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-32.
- Öz, E. Z. (2012). *Öğretmen, öğrenci ve ailelerin ilköğretim u. kademedeki gözlenen disiplin problemleri ve baş etmede kullanılan stratejiler ile ilgili görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özer, B., Bozkurt, N. & Tuncay, A. (2014). İstenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma stratejileri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(2), 152-189
- Özer, B., Gelen, İ. & Kahramanoğlu, R. (2010). İlköğretim 2. devre öğrencilerinin şikâyet etme davranışlarının öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 425 -457.
- Özer, G. (2009). *Öğretmen adaylarının sınıf içinde gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullanılabilecek stratejilere ilişkin görüşler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak
- Özer, N. & Bozanoğlu, B. (2016). Öğretim elemanları tarafından sergilenen istenmeyen davranışların üniversite öğrencilerinin algılarına göre değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(2), 245-266.
- Özkılınç-Nezihoğlu, G. & Sabancı, A. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 41-53.
- Özmen, Z. K. (2017). Öğretmenlerin, öğrencilerin istenmeyen davranışlarında kullandıkları başa çıkma yöntemleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 55-71.
- Öztürk, B. (2019). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. E. Karip (Ed.) *Sınıf yönetimi içinde* (149-192), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sadık, F. (2008), İstenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 232-251
- Sadık, F. & Doğanay, A. (2007). Sınıf içi istenmeyen davranışlarla ilgili öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 539 – 560.
- Sağlam, M., Adıgüzel, A. & Güngör, Ö. (2008). İlköğretim okullarında sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları ve öğretmenlerin bu davranışlarla baş etme yaklaşımları. *International Conference on Educational Sciences*. Famagusta, North Cyprus.
- Sarıtaş, M. (2006). Öğretmen adaylarının değerlendirmelerine göre sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını değiştirmek ve düzeltmek amacıyla yararlanılan stratejiler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIX(1), 167-187.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Önleme Stratejileri

- Sayın, N. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Sipahioğlu, E. (2008). *İlköğretim I. kademe sınıfı içi istenmeyen öğrenci davranışları ve çözüm önerileri (Narlidere örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 67-80.
- Tertemiz, N. (2006). Sınıf yönetimi ve disiplin modelleri. N. Tertemiz ve L. Küçükahmet (Ed.) *Sınıf Yönetimi* içinde (s. 110-131). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Tunç, B., Yıldız, S. & Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 384-403.
- Türnüklü, A. & Galton, M. (2001). Students' misbehaviours in Turkish and English primary classrooms. *Educational Studies*, (27), 291-305.
- Ünal, S. & Ada, S. (2000). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayını.
- Yıldırım, Ş. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, B. (2004). Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışının yönetimi. M. Şişman ve S. Turan (Ed.). *Sınıf Yönetimi* içinde (ss. 155-179). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yüksel, A. (2005). *İlköğretim I. kademe 1., 2. ve 3. sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar

Etik Beyanı

Bu çalışmada bilimsel etik ilkelere uyulmuş ve bu amaçla yazarlar tarafından 09.01.2024 tarihli Etik Beyan Formu imzalanmıştır.